

Rok 1945

Záznamy za roky 1945 – 1946 sú vpísané dodatočne v januári roku 1947, keďže v týchto rokoch nebolo v obci vhodnej osoby k vedeniu kroniky. Rozhodnutím MNV bola táto obecná pamätná kniha zverená k dodatočnému zaznačeniu udalostí predošlému kronikárovi obce Ladislavovi Maloveskému, ktorý nateraz pôsobí vo Zvolene.

Rok 1945 začal za dunenia delostrelectva bojujúcich armád ruských a nemeckých. V dobe okolo Nového roku 1945 ukončili sa boje o Lučenec. Delostreleckú paľbu obidvoch armád bolo už vtedy počuť i pod Poľanou. Obyvateľstvo so strachom dívalo sa do diaľky na juhovýchod, odkiaľ valila sa frontová záplava na západ. Každý očakával hrôzy vojny s neistotou : Č prežije alebo nie...

Obec bola trvalo obsadená nemeckou okupačnou armádou, temer v každom dome boli ubytovaní nemeckí vojaci. Koncom januára nemecké oddiely predviedli v obci rekviráciu koní, kráv a ošípaných, takže v obci ostalo len veľmi málo rožného statku niekoľko kusov koní. Taktiež zhabali rádioprijímače.

Červená armáda postupovala od Lučenca smerom na Zvolen frontálnym tlakom pozdĺž železničnej trate Lučenec – Zvolen. Dňa 2. februára dosiahli predsunuté hliadky Červenej Armády priestor Korytárky – Podkriváň.

Dňa 13. februára 1945 bola prevedená nútená evakuácia všetkých mužov vo veku 18 – 60 rokov vo všetkých okolitých obciach, a síce : Víglaš, Zvolenská Slatina, Očová, Zolná, Lieskovec, obec Dúbravy evakuovaná nebola, pretože predstavitelia obce tomu zabránili tým, že predstierali nemeckým veliteľom, že v obci niet už mužov, lebo dobrovoľne odišli pred frontom. Taktiež v ten istý deň bola prerušená sabotážnou akciou telefónna linka nemeckého veliteľom, takže patričný rozkaz k evakuácii mužov nemohli nariadiť telefonicky.

Boje o obec začali sa dňa 11. februára 1945. V ten istý deň boli prvé hliadky ruské na Ivinách. Prvé míny dopadli do obce na Pažiť dňa 11. februára.

12. februára dobila Červená armáda Detvu, ktorú Nemci vzdali bez bojov, podržali si však výšinové postavenia Priechody, Kochlačku, Perinu, Šôšť a Močilný vrch. V obci boli zakopané delostrelecké batérie, pričom- kvôli jednoduchšiemu vystreľovaniu boli zničené a podpíľované mnohé ovocné stromy. Mnohí občania vykopali si pre seba na dvoroch menšie zákopy pre prípad delostreleckej paľby. Potraviny a obilie zakopávali tajne v záhradách, na dvoroch, v humnách a inde.

14. februára dorazili prvé hliadky Červenej armády okolo 11-tej hodiny k budovám na východnej strane obce a síce : k Jurajovi Smutnému, Barjakovi. Nemecké bojové skupiny držali niektoré strategické body, preto ruské jednotky zapálili tieto budovy zápalnými strelami. Vtedy zhoreli humná u Vrťov a u Pavla Smutného. Do večera trvali boje o domy Juraja Smutného, Gavuríka, Šmáľa Petra. Obyvateľstvo už nevychádzalo zo svojich skrýš, ale s hrôzou očakávalo vývin a priebeh pouličných bojov. Do večera obsadila červená armáda tieto budovy : Juraja Smutného, Gavuríka, Petra Šmáľa, Majdáka, Melicha, Matúša Smutného, Barjaka, Grňu, Majdáka, remeselníka Mateja, Štefana Smutného – Kurica, Jána Kucbeľa, Petra Majdáka, Vrťu, Anny Majdákovej, Smutného Pavla (33), cesta vedúca do Periny bola frontom, u Štefana Lalíka boli už Nemci. V tento deň k večeru opustili Nemci celú obec a stiahli sa na západný okraj dediny až po Hradnú. Nemecké delostrelectvo zaujalo novšie postavenia v Suchohradnej a na Trnavách. V celej dedine nebolo už žiadne nemecké vojsko. Červená armáda držala pevne východný diel obce po potôčik. Za ochrany tmy Nemci znova obsadili

celú obec až po potôčik, kým priestor za potôčikom držali i naďalej Rusi. Nemci pripravovali pouličné boje pechoty za ochrany tankov, ktoré v noci tiež vtiahli do obce.

15. februára začal sa pouličný boj za hustej miestnej paľby oboch bojujúcich armád. V tento deň poškodená bola veža kostola (klenba kostola prerezaná delostreleckými granátmi a mínami, taktiež aj zvon bol prestrelený. Celá strecha kostola bola zničená.) V prudkých bojoch, obzvlášť tam, kde Nemci křčovite držali nejakú budovu strategicky dôležitú, Rusi použili zápalné strely, zapálili budovu a donútili Nemcov k úspechu. Takto zapálili časť domu Pavla Chudého a humno Jozefa Kapca.

16. februára pokračovali pouličné boje. Bojovalo sa o každý dom, o každé humno, o každý dvor. Červená armáda dobyla útokom časť obce po kostol. Nemci boli v školskej budove, Rusi v okolí kostola. Zhorelo opäť niekoľko budov, a síce humná Magdalény Kapcovej, Jozefa Kapca a Petra remeselníka. Pouličné boje boli veľmi prudké, o čom nasvedčovali zničené budovy.

17. február bojovalo sa od ranných hodín. Veľmi prudké a niekoľko hodín trvajúce boje vznikli o budovu školy a obytného domu, keďže to boli budovy strategicky dôležité. Nemci útočili s tankami, Rusi pechotou, podporovanou delostrelectvom a mìnometmi najťažšieho kalibru. V dopoludňajších hodinách dobyli Rusi útokom školu a byt. V odopoludňajších hodinách prenikli ruské jednotky na Pažiti až do domu Matúša Šmála s obidvoch strán dvojhodinovou guľometovou paľbou. Zatáčku hradskej pred Matúšom Šmálom držal nemecký tank. Po bezvýslednom útoku Rusov zapálili nemecké pozície zápalnými strelami, pri čom zhorela časť obytného domu Matúša Šmála. Do večera zhorelo ešte viac obytných budov v dedine aj na Pažiti. Vo večerných hodinách tankový oddiel stiahol sa na koniec dediny a do 24. Hodiny vyhnali Rusi Nemcov z celej obce, títo vytvorili nové pozície na Hradnej aj v Želobudzi, odkiaľ podnikali ďalšie protiútoky. V bojoch o obec padali títo obyvatelia: Remeselník Ondrej 65- ročný, odtrhla mu mína obe nohy, Jozef Smutný dostal guľku priamo do čela, ako sa díval cez okno, Pavol Šmál 24- ročný, spolu s manželkou a dieťaťom, od míny, ktorá vletela do izby cez okno, Mária Šmáľová 65- ročná od míny. Ranení boli : Ján Smutný č.d. 69, spolu so synom Jurajom, Matúš Šmál č.d. 60, Peter Beňo č.d. 2, Ondrej Fekiač spolu s 10 ročnou dcérou, Pavel Belán, všetko civili. Straty na životoch bojujúcich armád boli tieto : Rusov padlo okolo 110, Nemcov 20, a v okolí obce asi 170 Rumunov. Ranených bolo asi 500 vojakov obidvoch armád. Padlí vojaci pochovaní sú na miestnom cintoríne.

V bojoch sa pokračovalo ďalej. Nemecké delostrelecké batérie z Očovej a Želobudze ostreľovali obec a všetky prísunové cesty. Keďže boli obavy, že Nemci podniknú protiútok na obec, ruské vojenské veliteľstvo nariadilo asi dňa 24. februára evakuáciu všetkých obyvateľov do priestoru Hriňová a Detvianska Huta. So súhlasom veliteľstva ČA utvorila sa v obci miestna milícia, ktorej členmi boli : Babic Pavel, Šmál Matúš, Barjak Štefan, Petre Žubretovský, Ján Šmál, Petre Smutný, Peter Šmál, Štefan Smutný, Jozef Kapec (12), Chudý Pavel. Milíciu vyzbrojila ČA. Ich povinnosťou bolo chrániť majetky občanov, ktorí museli evakuovať. Väčšina obyvateľstva odišla do Detvy a do okolitých lazov. Vzali so sebou iba najpotrebnejšie veci, ostatné cennejšie veci boli uložené v kostole a tam ich strážila ich strážna milícia. Keďže ostreľovanie obce trvalo do konca marca, obyvateľstva sa vracalo domov až koncom marca začiatkom apríla. Avšak vracajú sa občania našli len prázdne príbytky, bez potravín, bez šatstva, bez statku, bez zariadenia....

Domy rozstrieľané, ohorené strechy a komíny trčali k nebu a prosili o pomoc a silu k vytvoreniu nového domova. Niektoré domy nemali ani jedinej škrydle, strechy rozbité, okná vybité, dvere prestrieľané... Toto našli obyvatelia po návrate § po prechode frontu....

V marci utvoril sa Miestny národný výbor, ktorého členmi boli : Babic Pavel, Peter Šmál, Pavel Chudý, Ondrej Šmál, Pavel pleva, Matej Remeselník, Peter Remeselník, Štefan Smutný.

Ľudia vracajú sa z evakuácie- (bolo to na Kvetnú nedeľu) začali s novo výstavbou svojich zničených domovov. Už v júni začali dovážať škrydľu, vápna, piesok, sklo, stavebné drevo a kto len mohol, pracoval, aby čím skôr vystavil alebo opravil svoj zničený domov.

V júni vrátili sa všetci zajatí vojaci zo Slovenského Národného Povstania a síce : Martin Smutný, Jozef Smutný, Tomáš remeslník, Štefan Rapec, Matúš Petrínek, Jozef Majdák, Ján Kulišiak, Peter Ostrihoň, Jozef Smutný (66), Ondrej Šmál a Pavel Bática. Ako civil bol zaistený a odvezený do Nemecka Matúš Lalík, ktorý sa šťastlivo vrátil. Spolu s ním zaistení boli aj Jozef Kapec, Ján Lalík, Anton Ostrihoň, Viliam Klinec, tiež v novembri 1944 nemeckým vojskom, podarilo sa im ujsť hneď na tretí deň. Z obce boli a konali službu pri partizánskych oddieloch od začiatku Povstania až do prechodu frontu Anton Smutný, Jozef Barjak, Pavel Šmál, ktorí zostali na živé, kým Pavel Žubretovský padol v bojoch pri Krupine.

Zo zaistenia sa nevrátilo 15 cigánov, ktorých Nemci odviezli na neznáme miesto a sú podnes nezvestní. Sú to : Juraj Klinec, Mikuláš Klinec, Gustáv Klinec, Koloman Klinec, Gejza Klinec, Juraj Klinec, Peter Klinec, Jozef Klinec, Samuel Klinec, Adam Klinec, Imrich Klinec, Juraj Klinec, Pavel Klinec, Viliam Klinec.

V lete 1945 došlo v obci ku založeniu týchto politických strán : Demokratická strana, predseda Pavel Babic, Komunistická strana, predseda Kulišiak Ján.

Dňa 17. septembra došlo v obci ku reorganizácii a prevereniu MNV, pri čom predsedníctva bol pozbavený Pavel Babic. Nový MNV bol utvorený z týchto členov : Peter Šmál predseda (DS), Matúš remeselník predseda (KSS), Ondrej Šmál, Ondrej Smutný, Štefan Smutný, Peter Ostrihoň, Pavel Lalík, Jozef Lalík, Ján Kulišiak.

V decembri 1945 začalo sa s opravou strechy a veže kostola, ktorá bola zničená mínometnou paľbou.

V tomto roku zomreli: Ondrej Smutný, Imrich Smutný, Peter Smutný, Pavel Žubretovský, vd. Anna Lalíková.

Do konca roku boli spísané všetky vojnové škody na hnutelnostiach i nehnuteľnostiach.

Celý rok 1945, ktorý doniesol obyvateľom mnoho zármutku, nenahraditeľné škody finančné i morálne, končí. Obyvateľstvo svorne pracuje, aby čím skôr znovu postavilo svoju zničenú a vydrancovanú domovinu